

Prof. Dr. Frank van Vree (directeur NOD) in: Pakhuis de Zwijger Dekolonisatie of rekolonisatie. Over het belang van persoonlijke verhalen, de noodzaak van meerstemmigheid en de onvermijdelijkheid van begripsverwarring.

13 september 2018.

- 03.04 minuten. “Dames en heren, het is op een dag na precies een jaar geleden dat we hier ook waren met een programma dat de “kick off” vormde van het onderzoek naar oorlog en geweld in Indonesië, in de jaren die volgden op de Japanse bezetting en het uitroepen van de onafhankelijkheid van Indonesië op 17 augustus 1945. Een periode die loopt tot 1950”.
- 03.41 minuten. “Op die bijeenkomst vorig jaar hebben we beloofd dat we ons niet zouden terugtrekken tussen de veilige muren van onze studeerkamers om na vier jaar, de afloop van het project in 2011 (? Bedoelt hij 2021?) met de resultaten naar buiten te treden. Maar om ons geregeld te laten zien. Door discussies op fora, optreden in de media en met bijeenkomsten als deze. Want ook al is het onderzoek voorlopig nog in volle gang, en al hebben we, goed beschouwd, nog niet heel veel te melden, als het om concrete resultaten gaat. Er valt genoeg te bespreken.”
- 04.24 minuten. “...”Verslag te doen van wat er het afgelopen jaar is gebeurd. In de eerste plaats is er door de Nederlandse onderzoekers, tegen de 25, waaronder een groot aantal jonge mensen, hard gewerkt in archieven, bibliotheken in binnen- en buitenland. Inmiddels zijn alle deelprojecten van start gegaan. Behalve het samenvattende werk. Maar niet alleen in Nederland, ook in Indonesië is een groep van rond de 15, ook overwegend jonge historici, inmiddels begonnen met onderzoek naar aspecten van deze geschiedenis. En dan met name in specifieke regio’s. Het is van grootbelang te benadrukken dat het Indonesische project volstrekt autonoom is. De politieke, maatschappelijke en academische context, waarin zij werken, vereist dat zij in volledige vrijheid kunnen opereren. Dat wil niet zeggen dat we niet samenwerken. Zo vonden het afgelopen jaar twee gemeenschappelijke workshops in Yogyakarta plaats. En zijn er tussen Nederlandse en Indonesische onderzoekers afspraken gemaakt over de te onderzoeken regio’s en onderwerpen en over gezamenlijke bundels. Wij wachten het moment af dat zij zelf naar buiten komen (de Indonesische onderzoekers) met hun resultaten.”
- 05.55 minuten. “Wij hebben uiteraard het afgelopen jaar niet alleen met onze Indonesische collega’s overlegd en gediscussieerd. Integendeel. Wij hebben onze plannen ook door geëxerceerd met de wetenschappelijke adviescommissie. En we hebben intensief overlegd met de Nederlandse Maatschappelijke Klankbordgroep, waarin grote Nederlandse koepelorganisaties, waaronder het Indisch- en het Veteranenplatform, zijn vertegenwoordigd. En we zijn in discussie gegaan met andere groepen. Zoals de vereniging van Indonesische studenten in Nederland. Met andere betrokkenen in binnen- en buitenland. Zoals onderzoekers als Piet Hage, die een boek publiceerde over vijf eeuwen koloniale overheersing in Indonesië. Een onthullend relaas over het fundamenteel gewelddadige karakter van het systeem van koloniale overheersing”.
- 06.55 minuten. “En dan is er uiteraard het project getuigen en tijdgenoten onderdeel van het onderzoeksprogramma. In het kader waarvan inmiddels een serie interviews en gesprekken

is gevoerd en dat nog steeds oorspronkelijk materiaal, onder andere in de vorm van brieven en foto' oplevert. Het project "Getuigen en tijdgenoten" is inmiddels begonnen haar project uit te breiden naar Indonesië"

- 07.22 minuten. "We praten en overleggen met veel groepen, individuen, instellingen en partijen. En die intensiteit weerspiegelt de enorme belangstelling voor dit onderzoeksprogramma."
- 07.38 minuten. "Er is eigenlijk maar een partij waar we niet mee praten. En dat is de regering. Het klinkt misschien flauw, maar het kan geen kwaad om nogmaals te benadrukken dat dit geen onderzoek is in opdracht van de regering is. Op basis van het voorstel, dat op de website is te vinden, heeft de regering vorig jaar besloten de drie instituten subsidie toe te kennen voor onderzoek. Zonder enige zeggenschap over de loop en de uitkomsten daarvan. Ik herhaal het nog maar eens: dit is een onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek, dat zich ten doel stelt om de dynamiek der gebeurtenissen tussen 1945-1950 , en dan vooral de dynamiek van het geweld, bloot te leggen in een bredere historische context, gezien vanuit verschillende perspectieven, zonder vooropgezette uitkomst of conclusie."
- 08.31 minuten. "De reden om zo uitdrukkelijk stil te staan bij de politieke onafhankelijkheid van het Nederlandse onderzoeksprogramma en de autonomie van het Indonesische project heeft ook te maken met de soms scherpe publieke discussie waarmee dit onderzoeksprogramma is omgeven. De titel van de kick off vorig jaar, "Overbodig of hard nodig" verwees daar al naar. En die discussies zijn nadien niet gaan liggen. Er is het afgelopen jaar veel kritiek uitgeoefend op het onderzoek."
- 09.01 minuten. "Kritiek van verschillende kanten. Kritiek die soms kant noch wal raakte maar ook kritiek die ons doel, om tot een positiebepaling, die ons doel om na te denken over ons taalgebruik en over de vraag waar wij, als onderzoekers, onderzoeksprogramma, staan. Om die discussie te voeren hebben wij het afgelopen jaar een aantal studiemiddagen georganiseerd. Onder meer over volkenrechtelijke en juridische kwesties. De verstrekkende implicaties van de verschillende visies op het begin van de Indonesische onafhankelijkheid, 17 augustus 1945. De dag dat de Republiek Indonesië werd uitgeroepen. De officiële dag van onafhankelijkheid, door Nederland, bij monde van minister Bot, pas in 2005 , in politieke en morele zin, erkend. Of de overdracht van de soevereiniteit door Nederland aan de Republiek op 27 december 1949."
- 10.08 minuten. "Deze twee data staan niet voor een ondubbelzinnig historisch of juridisch onderscheid. Of een onschuldig theoretisch verschil in perceptie. Maar voor radicaal verschillende zienswijzen met verregaande implicaties. Onder meer voor de terminologie."
- 10.28 minuten. "Zo is de term Politionele Acties een uiting van een zuiver koloniale visie. Alsof het ging om een oproer dat de kop moest worden ingedrukt. Maar de vraag is of de term dekolonisatie niet uit dezelfde zienswijze voortkomt. En of we niet, zoals in Indonesië gebruikelijk is, beter kunnen spreken van een koloniale heroveringsoorlog. Of een vorm van rekolonisatie."
- 10.58 minuten "We nemen ons voor om in dit onderzoek verschillende perspectieven te laten spreken buitengewoon serieus te nemen. En daarbij ook onze eigen blik aan een nadere inspectie te willen onderwerpen. Noem het een noodzakelijke dekolonisering van de geschiedenis. Maar vast staat dat we die discussies zullen moeten aangaan om tot een afgewogen en Multi-perspectivistische geschiedschrijving te komen. Om diezelfde reden is de titel van een van de deelprojecten "Bersiap" gewijzigd in "geweld Bersiap Berdelat (?) bij

de transitie 1945-1946, om uit te drukken dat in die periode, waarin sprake was van een acuut machtsvacuüm, in grote delen van Indonesië uiteenlopende vormen van sociale en politieke strijd opklaarde. En ten tweede dat de Nederlandse ervaringen daarbij niet ons beleid als onderzoekers dienen te bepalen. Ik hoop dat we vanavond niet alleen duidelijk kunnen maken dat dit een wetenschappelijk onderzoeksprogramma is maar ook dat wij, onderzoekers, ons er terdege van bewust zijn dat onze geschiedschrijving, ons project, zich niet voltrekt in het luchtledige maar in alle opzichten te beginnen met onze blik en ons taalgebruik is streng, zowel in Nederland als in Indonesië. Ik dank u wel.